

**BISDOM
ROTTERDAM**

Catechese over de christelijke hoop
Bedevaart in het Heilig Jaar
Rome, kerk van de HH. Michael en Magnus (Friezenkerk)
Maandag 28 april 2025

Voordat we de eucharistie vieren, mogen we kort stilstaan bij het thema van dit Heilig Jaar. Paus Franciscus heeft als thema meegegeven: pelgrims van hoop. U heeft het al meerdere keren gehoord. Pelgrims van hoop. Aan de ene kant omdat wij als mensen onderweg zijn van de wieg tot het graf en in die zin op reis door het leven om uiteindelijk in het eeuwig leven de Heer zelf te mogen ontmoeten, oog in oog te staan met de Heer. Dat maakt ons tot pelgrims, niet alleen deze week maar ook de rest van uw leven. En, zelfs als je niet anders kunt dan in een stoel voor het raam zitten, blijf je een pelgrim, want je bent op weg naar je eindbestemming bij de Heer. Dat woord pelgrim, daar gaan we het nu verder niet over hebben, want dat bent u gewoon. Maar de deugd van de hoop is toch weer van groter belang om nog even bij stil te staan.

Hoop is een woord dat vaak wordt gebruikt. Er zijn heel veel spreekwoorden die over hoop gaan. Misschien heeft u zelf wel tegeltjes aan de muur waarop een poging wordt gedaan om de betekenis van het woord hoop te duiden. Een heel bekend spreekwoord is: hoop doet leven. Als je als mens leeft zonder perspectief, wanneer je als mens leeft zonder betekenis aan je leven te kunnen geven, als je als mens leeft zonder een visie te hebben op wie je bent en wat je kunt en wat je te wachten staat, dan is een leven moeilijk. Hoop doet leven, want dat geeft ons leven kansen en mogelijkheden die we zonder die hoop misschien niet zouden zien.

Een andere tekst stond als spreekwoord toen ik in Utrecht studeerde op de muur van een huis aan de Nieuwe Gracht in het Latijn: Dum spiro spero, zolang ik adem, heb ik hoop. Ik moest daar deze dagen heel bijzonder aan denken. En in de afgelopen weken ook al een paar keer. Inderdaad. Zolang je ademt heb je hoop, zolang ik adem heb ik leven, zolang ik adem kan ik vooruit. Toen ik de paus de laatste weken naar lucht zag happen en ook op Paaszondag voordat hij die ene zin kon uitspreken voor de zegen van het Urbi en Orbi (voor stad en wereld), toen kon je nauwelijks nog spreken van: zolang ik adem heb ik hoop.

Ademen betekent veel. Als je dit spreekwoord tot je lijfspreuk zou maken (doe dat maar niet!) dan betekent het: zolang je ademt heb je hoop, maar als die adem afneemt of staakt, dan ben ik zonder hoop en dan heb ik geen toekomst en vertrouwen meer. Ik denk dat de paus heeft laten zien dat zijn hopen christelijke hoop is die zelfs verder reikt dan de capaciteit van de longen, die zelfs verder reikt dan de zekerheid of je steeds weer adem en zuurstof kunt hebben. Natuurlijk, buiten het publieke domein zal de paus al lange tijd een beetje ondersteuning hebben gehad met een slangetje in de neus. Maar als je zo naar adem hapt zoals de paus op Paaszondag op dat Sint Pietersplein, dan is adem hebben en hoop wel heel indringend met elkaar verbonden. Onze levensadem. Het is al te lezen in het boek Genesis over de schepping. God maakt de mens uit klei en blies hem de levensadem in de neus en zo werd de mens een levend wezen (Genesis 2, 7).

Toch zal paus Franciscus zeggen: zelfs als mijn adem staakt, zelfs als ik niet meer lucht kan krijgen en ik zou sterven, dan mag ik nog steeds een hoopvol mens zijn. In de brief die hij geschreven heeft om het Heilig Jaar aan te kondigen met als thema pelgrims van hoop, had paus Franciscus een speciale titel aan die brief gegeven. Namelijk: de hoop wordt niet

teleurgesteld, spes non confundit. Woorden van de apostel Paulus uit de Romeinenbrief (Romeinen 5, 5). De hoop wordt niet teleurgesteld. En dat kun je alleen begrijpen als je verder kijkt dan de betekenis van het woord hoop op blauwe tegeltjes, als je verder kijkt dan dagkalenders waarop je steeds met deze zinnen wordt opgepompt. Christelijke hoop reikt verder dan ons leven. Hoop reikt verder dan de adem die wij krijgen of hebben. Het is de hoop op Christus zelf. De paus citeert uit de Romeinenbrief. De brief aan de christenen van Rome is als het ware het evangelie van Paulus. Alles staat er zo'n beetje in wat hij als geloofsgetuige met de mensen wil delen In de naam van de Heer. Er staat: "De hoop wordt niet teleurgesteld want Gods liefde is in ons hart uitgestort door de Heilige Geest, die ons wordt geschonken" (Romeinen 5, 5).

De hoop die christelijke hoop is, heeft dus niet te maken met alleen maar wat we zelf kunnen opbrengen. Zolang ik adem, heb ik hoop. Het gaat niet alleen maar over eigen kracht en een koppig optimisme, zo van: ze krijgen mij er niet onder; ik blijf hopen, ook al zie ik niks meer als toekomst. De hoop waarover Paulus spreekt is evenmin een kwestie van karakter. Soms zeggen mensen: ja, ik ben een hoopvol mens, dat heb ik van mijn moeder of van mijn vader. Maar dat is niet genoeg als het gaat om de christelijke hoop. Want christelijke hoop is niet los van God verkrijgbaar. De deugd van vertrouwen in dit leven en het eeuwig leven heeft met God van doen, net zoals geloof een gave is. Natuurlijk, de geloofsleerlingen die bij ons zijn zullen zeggen: ja, maar ik heb toch ook zelf moeten lezen in de catechismus en in gesprekken nagedacht over de sacramenten en over de geloofsbelijdenis. En inderdaad, dat moet allemaal gebeuren. Maar uiteindelijk is ons geloof een gave Gods, want wanneer je de catechismus opent, wanneer je geloofsleerling wordt en zegt: ik wil graag gedoopt worden, dan is dat niet alleen je eigen idee, maar is het God zelf die in je hart aan het werk is om je uit te nodigen op Hem te vertrouwen.

De christelijke hoop is dus iets anders dan de mechanische hoop van het sterke karakter, van goede longen of van veel koppigheid. Je zou kunnen zeggen - en dat heeft paus Benedictus, de voorganger van paus Franciscus, meermaals gezegd - dat je de hoop in één adem kunt noemen met het geloof. Want als je vertrouwt op God, als je op Hem je leven bouwt, dan heb je de hoop van Christus in het vizier en die mag je ontvangen door de kracht van de Heilige Geest.

Hoop is niet nieuw, zoiets van: we hebben nu het derde millennium, laten we eens een thema nemen dat bij deze tijd past. Dat is vaak een grote verleiding. 'Hoop, dat klinkt nieuw, dat klinkt fris, daar kan niemand tegen zijn.' Als we goed nadenken en we geloven dat de hoop in Christus te vinden is, dan ontdekken we die hoop ook al in de verkondiging van de apostel Paulus, die met heel zijn hart durft te zeggen: de hoop stelt niet teleur, want het is de persoon van Christus die hoop geeft en die hoop is. En als we kijken naar de apostel Petrus, die hier vlakbij is begraven, als naar iemand die eerst best bang was en de Heer zelfs verloochende toen de Heer verantwoording moest afleggen voor de hogepriester en voor Pilatus. Petrus zei: ik ken die man niet (cf. Johannes 18, 25-27). En die Petrus verandert helemaal. Hij wordt omgevormd als Jezus opstaat uit de dood en Petrus de opgestane Jezus opnieuw mag ontmoeten en in de handen en de voeten littekens ziet van de nagels van het kruis en de wond in zijn zijde. Dan ontstaat er in het leven van Petrus nieuwe hoop, de hoop namelijk dat Christus zijn leven is.

Dus het thema hoop is niet nieuw. Paulus leeft ervan, Petrus wordt er door omgevormd. Paus Benedictus heeft er zelfs een encycliek aan gewijd in 2008 getiteld *Spe Salvi*, oftewel: door de hoop zijn wij gered. En de Nederlandse bisschoppen hebben in het kader van het Heilig Jaar een brief geschreven die over hoop gaat. Hoop die je niet komt aanwaaien. Hoop die je niet kunt vinden als je alleen maar zou kijken naar de negatieve ontwikkelingen in onze wereld. Maar dat je ook het licht durft te laten schijnen over de goede dingen die gebeuren in kracht van de Geest, over de dingen die worden ondernomen om vrede te bereiken in de naam van de Heer. Goede dingen die worden gedaan om mensen in nood te

helpen en hen als beeld van God te respecteren. Allemaal tekens van hoop in een wereld die vaak geen aanleiding geeft om over hoop na te denken. Christelijke hoop is niet nieuw maar geworteld in de persoon van Jezus Christus die gestorven en verrezen is.

Het is wel heel bijzonder dat wij op bedevaart zijn in de Paastijd waarin we de verrijzenis van de Heer vieren. We zagen afgelopen Paaszondag dat paus Franciscus - naar adem happend - ons voor het laatst Zalig Pasen wenste. Juist nu zijn we als pelgrims van hoop in de eeuwige stad, in navolging van Paulus en Petrus, in het licht van paus Benedictus' encycliek *Spe Salvi* en de brief van de Nederlandse bisschoppen die over hoop gaat en zeker ook aangemoedigd door paus Franciscus die dit Heilig Jaar met de hoop verbonden heeft.

Een Heilig Jaar: wat wil dat zeggen? Een Heilig Jaar is niet zomaar een feest. Het wordt vaak een beetje als een religieus 'event' uitgelegd. Dat hebben we ook met Pasen weer gezien. Op eerste Paasdag kon je in veel steden van ons land naar een kledingzaak gaan voor een paasdeal. Maar dat heeft niks met de verrijzenis te maken. En je kon op tweede paasdag, als je toch al wat weinig menselijke hoop had, misschien naar de meubelboulevard. Of in de file staan op weg naar het parkeerterrein om er uiteindelijk toch niet te komen.

Wij mogen deze week op bedevaart oefenen in de hoop die Christus is. Dat betekent dat we de tekens van de hoop mogen zien, zoals gezegd waar mensen leven en aan het werk zijn in kracht van de Geest om het goede te doen, ook al lijkt het zinloos of slechts een druppel op de gloeiende plaat, maar het is het goede werk van Christus zelf. Paus Franciscus heeft voor het Heilig Jaar gezegd dat wij opnieuw de hoop van Christus in ons hart moeten sluiten, maar ook dat we de hoop van Christus met elkaar moeten delen, net als ons geloof. Dat mag je eigenlijk niet voor jezelf houden, al zijn we dat misschien in onze Nederlandse samenleving inmiddels wel zo gewend. Ben je gelovig? Ja, maar alleen op zondag. Ben je gelovig? Ja, maar ik ben hier voor mijn werk. En er zijn best veel mensen op school die niet durven spreken over waarom ze een kruisje dragen. En, dat mag soms ook niet eens meer. Paus Franciscus schreef: als je open staat voor de hoop die Christus is, als je door de kracht van de Geest weet dat je werkelijk je leven ontvangen hebt en dat je leven uiteindelijk wordt bekroond bij de Heer, dat zou het goed zijn als wij in staat zijn om ook zelf een teken van hoop te worden. Een teken van hoop ben je niet van de ene dag op de andere. Er is ook geen cursus voor, in geen enkel bisdom.

Om als leerlingen van Christus een teken van hoop te kunnen zijn, zijn drie dingen belangrijk. (1) Dat je trouw blijft aan het gebed en aan het vieren van de sacramenten. (2) Dat je je durft te verdiepen in het geloof onder andere om ervan te kunnen vertellen en getuigen. (3) Dat je je hart laat spreken als het gaat om naastenliefde en caritas. Kortom: de drievoudige zending van de Kerk, waar we allemaal een deel van mogen oppakken: het vieren (liturgie), het leren (in catechese en verkondiging het geloof ontvangen en verspreiden) en caritas en diaconie (dienen van de ander in de naam van Jezus).

Op die manier, zegt paus Franciscus, kunnen we niet alleen de hoop ontvangen maar ook zelf een teken van hoop worden. Iemand vraagt: waarom ga jij nog steeds naar die buurvrouw? Ze moppert alleen maar, ze vindt het al te moeilijk om de deur voor je open te doen. Ja, geen wonder dat ze eenzaam is. En dan kunnen wij zeggen: en toch gaan we naar haar toe, want Jezus vraagt mij om een teken van hoop te zijn en die barrière van het gesloten hart te doorbreken, zoals Jezus Zelf deed als de verrezen Heer. Dat heeft u gisteren op Beloken Pasen in het evangelie kunnen horen (Johannes 20, 19-31). De deuren en ramen waren door de apostelen dicht gedaan, omdat zij bang waren ook opgepakt te worden en gekruisigd, Maar de verrezen Heer komt binnen en zegt: vrede zij u. U kunt er misschien aan denken als u met hoop en liefde weet door te dringen in de gesloten kamer van een mens die eenzaam is. Ook dan zegt u door er te zijn in Christus' naam: vrede zij u.

Teken van hoop zijn: daar kunnen we ook heel gauw al weer tevreden van worden: och ja, ik bid voortdurend en ik zie er best wel optimistisch uit. Van mij zullen ze geen last hebben. Maar dat is te weinig. De paus zegt: als je de hoop ontvangt die Christus is, als je zelf in staat bent om een teken van hoop te zijn van binnenuit in de kracht van de Geest, wat zou het dan goed zijn dat je ook nog een beweging van hoop op gang zou brengen. Hij noemt dat in zijn speciale brief bij gelegenheid van het Heilig Jaar: bewegingen van hoop. Op de eerste plaats een beweging van hoop naar de zieken, naar de mensen die te lijden hebben, die elke dag te maken hebben met de beperking van hun gezondheid. Als je die nou eens bezoekt en die nu eens ontmoet. Dat is werkelijk een werk van barmhartigheid en een echte beweging van hoop.

Paus Franciscus vraagt ook om als beweging van hoop de jongeren en ouderen aan te spreken die eenzaam zijn. Want niet alleen ouderen zijn soms zonder contacten. Dat geldt ook voor veel jongeren, hetgeen we ook in coronatijd al hebben gezien wanneer ze als bange vogeltjes op hun studentenkamer zaten en verder niks. Een beweging van hoop dus naar zieken en naar eenzame mensen die oud of jong zijn. Ook een beweging van hoop naar vluchtelingen en vreemden. De paus zegt dan eigenlijk dat we geen muren moeten bouwen maar bruggen. Niet de grenzen sluiten, maar allereerst je hart openzetten en dan zien wat de Heer je ingeeft te doen.

En als beweging van hoop noemt hij ook de solidariteit met de armen. Dat is alweer een beetje moeilijker. Als iemand op je afstapt hier in Rome, dan hoor je sommige pelgrims zeggen: is deze persoon nu echt arm of is het zijn beroep om te bedelen? En wanneer je thuis bent en ziet dat armoede bestaat, soms heel indringend, dan weten we ook dat veel mensen in stilte arm zijn omdat ze er niet over willen praten. En als het ouders betreft zeker voor hun kinderen niet willen laten zien dat ze eigenlijk niet aan alle voorzieningen kunnen voldoen.

De hoop van Christus in het hart. In kracht van de Heilige Geest mag u die christelijke hoop bewaren, niet krampachtig, maar als bron van vreugde. De paus vraagt in het Heilig Jaar op die manier te groeien tot een teken van hoop en in je eigen leven te komen tot bewegingen van hoop door werkelijk zelf stappen te zetten naar je naaste die oud of eenzaam is, die ziek is of in armoede of zonder dak boven het hoofd. En dan denkt u misschien: dat kan ik allemaal niet tegelijk. Ik heb al zoveel in mijn agenda staan. Dat geloof ik meteen. Als iemand soms vraagt: wie bent u eigenlijk? Dan noemen mensen dikwijls niet hun naam, maar wat ze de hele week te doen hebben. Toch apart.

Het gaat er om als christenen werkelijk een teken van hoop te zijn en ook in de naam van de Heer die hoop te verspreiden. En ik dacht: kunnen we daarin oefenen? Immers, een beroemd document uit het Tweede Vaticaans Concilie (60 jaar geleden) over de Kerk in de wereld, begint met heel reëel te zeggen dat de vreugde en de hoop, het leed en de angst van de hedendaagse mens [...] ook onze vreugde en hoop, leed en angst zijn als Christus' leerlingen. Er is niets echt menselijks of het vindt weerklank in ons hart (pastorale constitutie *Gaudium et Spes*, artikel 1). We moeten eerlijk zeggen dat we deel zijn van de wereld, al gaan we er niet in op. Hoop staat vaak onder druk. Ook wij delen zoals alle andere mensen in angst en teleurstelling en in moeilijkheden. En toch is de christelijke hoop niet een nooduitgang, maar de weg ten leven.

Paus Benedictus XVI noemt in de encycliek *Spe Salvi* drie manieren om te oefenen in de hoop. Nu zult u misschien zeggen: u heeft net gezegd, dat de hoop komt van de Geest. Dat is een geschenk. Wat heb ik dan te oefenen? Ik moet toch alleen maar mijn hart openzetten en zeggen tegen God: komt u maar met uw gave. Nee, je moet die gaven van de Heer juist leren opnemen in je leven, want als het ons moeilijk gaat, zouden we ook al gauw weer kunnen zeggen: die hoop van God moet nu maar even wachten. Ik heb zoveel

zorgen, en eerst andere dingen op te lossen. Maar de hoop die Christus is klopt steeds weer aan in ons leven en ons hart, zoals de Heer die verrezen is aanklopte en binnenkwam in het gesloten huis van de leerlingen na Pasen.

Paus Benedictus XVI noemt drie manieren om de hoop in te oefenen. (1) Op de eerste plaats, dat zal u niet vreemd in de oren klinken, door steeds opnieuw te bidden. Het gesprek met God, dat maakt ons hart open en als het maar op een kiertje staat, zal God in het gebed ons hart verder open maken. Hij trapt de deuren niet in, want God respecteert onze vrijheid, méér dan dat wij de vrijheid van elkaar respecteren. Maar als wij bidden, gaat ons hart open en als ons hart open gaat voor de Heer zullen we ook leren kijken met de ogen van de Heer naar onze wereld. En dan zou ons hart meer open kunnen gaan voor onze naasten. Hoe oefenen wij de hoop die vaak onder druk staat en die Christus is? Paus Benedictus zegt door allereerst te blijven bidden en zo je hart te openen voor God en voor je naasten en dan niet alleen ontvankelijk te zijn voor de hoop, maar ook een instrument van hoop te kunnen worden.

(2) Ook de tweede manier om de hoop te oefenen, zegt paus Benedictus, is heel belangrijk en vele heiligen hebben het ook gedaan. Dat is namelijk door mee te werken met het Koninkrijk van God. Het Koninkrijk van God. Soms vragen mensen wel eens, waar is dat rijk van God te vinden? Er is geen enkele atlas of Google map die u kan vertellen waar het Koninkrijk van God gelegen is. Het Koninkrijk van God is daar waar Christus in je hart is gekomen en naarmate meer harten zich openen voor de hoop van Christus, in die mate zal het rijk van God ook groeien. En wij kunnen aan de groei van het rijk meewerken, zoals vele heiligen gedaan hebben door eindeloze liefde voor de naaste, door getuigenis af te leggen van je geloof aan mensen die vragen stellen en ook door werkelijk te blijven bidden en te vieren. Op deze manier kunnen we in deze wereld die zo kansloos lijkt toch steeds opnieuw tekens van hoop laten zien. En zo, aldus paus Paulus VI (paus van 1963 tot 1978) die een grote leermeester is geweest voor paus Franciscus, mogen we bouwen aan een beschaving van liefde door ons geloof en met onze hoop, met eerbied voor de waardigheid van iedere mens, met een plaats voor God in het centrum van ons leven en ook met respect voor de beschermwaardigheid van het leven van iedere menselijke persoon, met eerbied voor Gods plannen met ieder van ons. Dan kan onze wereld - hoe donker ook - de contouren aannemen van het rijk van God.

(3) In de derde plaats kunnen we volgens paus Benedictus oefenen in hoop door onze voorbereiding op het laatste Oordeel. Misschien heeft u er nog niet aan gedacht om je nu al voor te bereiden op het oordeel. Heel veel mensen denken: oh nee, dan moet ik examen doen bij de Heer en dan heb ik nog zoveel dingen uit te leggen. Ik stel dat het liefst zo ver mogelijk uit. Maar als wij mensen van hoop zijn, dan is het vooruitzicht dat we uiteindelijk Jezus mogen zien van aangezicht tot aangezicht altijd het uiteindelijke perspectief van onze levensweg. Wees niet verlamd door angst, maar probeer je Zijn rechtvaardigheid in te denken. Als er iemand is die eerlijk is en echt ziet hoe het zit, dan is het de Heer wel, en dan hoef je niet zoveel meer uit te leggen. Zoals in het leven van de apostel Petrus, die aan de grond genageld stond toen Jezus na Zijn verrijzenis maar liefst driemaal aan Petrus vroeg: 'Petrus, hou je van mij?' Op een gegeven moment stopt Petrus met uit te leggen en te stamelen en hij zegt, 'Heer, Gij weet alles'. (Johannes 21, 17). Dat perspectief van het oordeel schrikt ons misschien vaak af, maar laat het niet tot uitstel leiden. Denk nu al elke dag na over je geweten, over de hoop die in je leeft en hoe Gods rechtvaardigheid veel in ons hart kan rechtzetten. En dat Gods rechtvaardigheid altijd hand in hand gaat met Zijn barmhartigheid: "Kyrie-eleison, Heer, ontferm U over ons."

Catechese over de hoop, daar is veel over te zeggen zoals u merkt, maar de christelijke hoop is dan ook méér dan een tegeltje aan de muur. Onze hoop is Christus Zelf die gestorven en verrezen is.

We kunnen die hoop van Christus niet alleen voor onszelf houden, maar moeten die delen met alle mensen van goede wil. Zo kunnen wij als Kerk een instrument zijn van God in de wereld van nu. En als we dan die hoop onder druk zien staan, laten we dan groeien in hoop door te blijven bidden om openheid tot God en de naasten, door mee te blijven werken aan het rijk van God door concrete daden en woorden van barmhartigheid en liefde. En door je nu al voor te bereiden op de ontmoeting met God als het oordeel over je wordt uitgesproken. Vertrouw dan op Gods rechtvaardigheid en vraag om Zijn barmhartigheid en probeer nu al te leven als een kind van God die geschapen is naar Gods beeld en gelijkenis (Genesis 1, 26-27).

Ik wens u als pelgrims van hoop veel succes om daarin te groeien. En als Kerk hebben we elkaar nodig om elkaar te bemoedigen en niet onderuit te halen, zo van: het maakt toch niet uit, ik ben maar een mens. Nee, we zijn juist als mens geroepen door de Heer om pelgrim van hoop te zijn. Daar ben je je hele leven mee bezig en ik hoop dat Gods geestkracht ons daartoe in staat stelt. Ik dank u wel.